

פרשת משפטים

(ע"פ רב מרדכי סטבון)

"פִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי... (שמות כא: ב)

פרשת השבוע פותחת בנושא העבד העברי. לכאורה, הדבר נראה כלא מתאים, כי בני ישראל שאך יצאו ממצרים עם רכוש עצום, היו עשירים עד מאוד. לכן, מצב העבד העברי בכלל לא נגע להם! ואם כן, מדוע פרשתנו מתעניינת בתחילה בנושא הזה?

התשובה היא, שאחרי שבני ישראל סבלו משעבוד מצרים במשך שנים רבות, הם היו בהחלט מוכנים להבין ולהרגיש את סבל העבד. כדי להבין את המצב טוב יותר, הנה סיפור אמיתי:

טרם הגעתו על כס המלוכה, היה נפוליון קצין מוערך. יום אחד, רדפו אחריו חיילים שארגנו מרד, וניסו להתנקש בחייו. הוא ברח, ונכנס בביתו של יהודי שהסכים להחביא אותו, ודחף אותו מתחת לערימת מזרונים.

החיילים חיפשו בקפדנות בכל הבתים, בעזרת כידונים מאוד חדים. כשהגיעו בבית היהודי, הם נעצו כידון אל תוך ערימת המזרונים שמתחתיה התחבא נפוליון, ובדרך נס, הקצה החד של הכידון נעצר מילימטר מצווארו!

שנים מאוחר יותר, נפוליון הפך לקיסר צרפת, והוא הזמין את היהודי לארמונו כדי לגמול לו על התנהגותו: "הגד לי מה שאתה רוצה, ואני אתן לך!"

ענה לו היהודי: "אני רק רוצה לדעת את הדבר הבא: מה הרגשת כשהכידון נעצר בדיוק לפני גרונוך?"

נפוליון התעצבן, ובמקום, הורה לחייליו לתלות אותו מידית על הגרדום. היהודי לא הספיק להוציא מילה מפיו, ומצא את עצמו עם החבל מסביב לצווארו!

רגע לפני שהתליין יתלה אותו, התקרב נפוליון ליהודי, ואמר לו: "אתה רצית לדעת מה הרגשתי? כעת, אתה יודע. פשוט, לא יכולתי להסביר לך במילים!"

באותה צורה, אחרי ששוחררו מעבדות מצרים, היה נחוץ ללמד את בני ישראל את תנאי השחרור של עבד עברי...

==_==_

"וְאִם אָמַר יֹאמֵר הָעֶבֶד אֶהְבֹּתִי אֶת אֲדֹנָי... (שמות כא, ה)

על הפסוק הזה מסביר בעל "אור החיים": "אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני, שהם הנשמה והמצוות שעושה בעולם הזה, ואינו רוצה לצאת מהעולם הזה לחפשי כמתים, וזה

יורה על החשק והתאוה בהאדון" – כלומר, העבד מתאוה לשרת את אדוניו בכל כוחו, גם כשכוחותיו אזלו.

ידוע שלשרת את הקב"ה מעבר לכוחותינו מאפשר להשיג מדרגות גבוהות בעבודת ה'. הסיפור הזה על בבא סאלי ידועה לכל, אבל המסקנה, פחות.

בצאת השבת, קהילת נתיבות התכוננה לברכת הלבנה כמו בכל חודש, אבל השמים היו מכוסים בעננים. הם באו אל הצדיק, כדי לראות את תגובתו. הוא תפס את מקלו לכיוון השמים, הזיז אותו ימינה ושמאלה, והנה, הבלתי יאומן קרה: העננים נעלמו, והירח הופיע במלוא הדרו, וכל הקהל התחיל לומר את הברכה.

שאלו את הצדיק, לדעת אם יש לו כח מיוחד על הירח, והוא ענה שהסיפור אינו מתחיל בנתיבות, אלא מלפני מספר שנים, בעיר ליון שבצרפת.

"כשהייתי בליון, רציתי לברך את הלבנה, אבל תנאי מזג האוויר לא אפשרו זאת. הסבירו לי שבעיר מרסיי, הרחוקה כ- 380 קילומטר, ניתן לבצע את המצווה בתנאים טובים".

מבלי לאבד דקה, נסע הצדיק עד מרסיי, כדי לברך את ברכת הלבנה!

בבא סאלי יכול היה לומר שאין חובה לנסוע דרך כה ארוכה, אבל, לא! הוא טרח כדי לצאת חובת המצווה.

מי שמקריב את עצמו כדי לעשות מצווה, מקבל, במידת מה, שליטה על אותה מצווה, כדי שיוכל לבצעה בשלמותה.

==--==

"אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת" (שמות, כג: ב)

הרב יצחק זקל וורמסר, המוכר יותר בשמו "הבעל שם ממיכלשטדט", היה ידוע בשכלו החרیف, כבר בגילו הרך. השמועה על ילד הפלא היגיעה לאזניו של הדוכס, וזה הזמין אותו לארמונו המפואר והמרשים.

הדוכס שחרר את כל עובדיו, כדי לבחון את חכמתו של הילד הצעיר, ולבחון תוך כמה זמן הוא יצליח למצוא את משרדו, מתוך לבירינט החדרים והמשרדים של הארמון.

יצחק הצעיר התחיל בחיפושיו. למרות אין ספור הכיוונים האפשריים, הוא שם לב במהרה לאולם שתריסיו היו סגורים. הוא החליט ללכת אליו, ואכן זה היה משרדו של הדוכס. מופתע, שאל הדוכס, איך הצלחת למצוא אותי כה מהר?

ואז הוא שאל אותו: "מה היית עושה, אילו הייתי מבקש מהסגל שלי להישאר, ולהראות לך בכל פעם כיוון שונה?"

"פשוט" ענה הילד, "הייתי הולך לפי הרוב."

"אם כן," השיב הדוכס, "מדוע אתה נשאר יהודי, עת שהעם שלך הוא מיעוט בעולם. עליך להתנצר מיד, כי הנצרות היא הרוב!"

בלי להתבלבל, ענה יצחק הקטן: "אדוני הדוכס, גם אם כל עבדיך יגידו לי שאתה נמצא בחדר פלוני, בזמן שאני רואה אותך לפני, הייתי טיפש להאמין להם. באותה מידה, כשהתורה מצווה ללכת אחרי הרוב, מדובר רק במקרה שקיים ספק, כלומר שאין האמת ידועה. אולם, ליהודים אין שום ספק באשר לאמתותה של התורה, ואם כן, מגוחך במקרה הזה ללכת אחרי הרוב!"

==_==_

"וְגַר לֹא תִלְחָץ" (שמות, כג: ט).

במספר רב של מקומות מדגישה התורה, שעלינו לכבד את מי שהתגייר וקיבל עליו את עול התורה. מדוע עומדת התורה בתוקף על הדבר הזה? מדוע כה חשוב להעניק לו אהבה, ומעולם לא לדכא אותו?

לדאבוננו, התשובה כואבת לשמוע. הנה, לאדם נטייה לדחות כל מה ששונה ממנו. באופן טבעי, הוא מתרחק מכל מי שמתלבש בניגוד לטעמו, או ממי שגדל בחינוך שונה ממה שהוא רגיל, אפילו אם לעיתים, יראת שמים של הזר גדול בהרבה מיראת השמים שלו עצמו.

ידוע הסיפור שמספרים בגן הילדים על "הברווזון המכוער", אודות הברווזון שנולד עם כיסוי נוצות שחור, עת שלכל אחיו היו נוצות צהובות. בגלל ההבדל הזה, כל הברווזים צחקו ממנו, ולא התייחסו אליו כאחד מהם.

אבל כשהוא גדל, צבע נוצותיו אט אט השתנה, והפך לצהוב, בדומה לאחיו. הוא הפך להיות כמו כולם.

בצורה דומה, הגר נחשב כנטע זר. זאת הסיבה שבאופן טבעי, קשה מאוד להראות לו אהבה. בגלל הרגשיות הזאת, התורה מדגישה שוב ושוב את החשיבות להעניק לו את הכבוד המגיע לו, כי חשוב להיאבק נגד היצר הרע האנסטינקטיבי הזה.

הבה נזכור, שאונקלוס, שהיה גר צדק, זכה לכתוב תרגום לתורה, שאנו קוראים מידי שבוע, דבר ששום חכם אחר לא זכה לו.

==_==_

"וְיִשְׂרָאֵלִית בְּפוּרֵי אֶדְמֶתָהּ תִּבְיָא בֵּית ה' אֱלֹקֶיהָ, לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" (שמות, כג: יט)

הרב יהודה פתיה, אחד מגדולי המקובלים בבבל, מספר בספרו את הסיפור הבא:

רב גדול היה יועצו של המלך. יום אחד, כשהרב עמד על יד המלך, הגיע כהן דת, וידיו מלאים בפירות יפים וטעימים.

המלך הביט בו בסקרנות: "את הפירות האלו קוטפים בדרך כלל באביב, והיום אנו בתחילת החורף. מה עשית כדי שתקבל פירות כאלו על אדמתך?"

הכומר ענה: "טיפלתי היטב בשדה, השקיתי אותו בנוזל מיוחד, ובדרך זו, קבלתי את הפירות האלו לפני כל העולם".

המלך פנה אל הרב, ואמר לו: "אם אתם היהודים חכמים כפי שאתם אומרים, הגיד נא לי, באיזה נוזל מיוחד השתמש הכומר, כדי לקטוף את הפירות האלה".

הרב לא ידע מה לענות, עד שפתאום נכנס לו בראש הרעיון הבא: "הוא השתמש בתערובת של בשר וחלב ביחד".

הכומר היה נבוך. הוא לא הבין איך יכול היה הרב לדעת את הרכב הנוזל.

"איך ניחשת?" שאל הכומר.

מצאתי רמז בפרשת משפטים, ענה הרב, בו הפסוק אומר: "יִרְאֵשִׁית בְּפוֹרֵי אֶדְמָתָךְ (תְּבִיא בֵּית ה' אֱלֹקֶיךָ)" ודבוק מיד למילים האלה "לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ" (כלומר, אסור לערבב בשר עם חלב)...